

הרב מאיר ברקוביץ

כיוון שהגید שוב אינו חוזר ומגידDDRISHOT וחקירות

ראשי פרקים

- א. חזרה מהגדת עדות לפני דרישות וחקירות (לאחר שביטולו דרישות וחקירות)
1. שוויות הרין סימן לד
 2. שוויות הראים סימן כד
- ב. ארבעה הסברים למחוקקת הראשונית
1. גדר תקנת חכמים שבוטלו דרישות וחקירות בדיוני ממונות
 2. הסבר שו"ת עטרת חכמים'
 3. שיטת בעל הדברי יחזקאל'
 4. תוקף עדות בעלי דרישות וחקירות – מדאוריתא או מדרבנן ?
- ג. הרחבה – תוקף עדות בעלי דרישות וחקירות
- ד. הערות בשולי הדברים

א. חזרה מהגדת עדות לפני דרישות וחקירות (לאחר שביטולו DDRISHOT וחקירות)

בשוו"ע חוות כת, א נפסק: אחר שהעיד העד בבית דין אינו יכול לחזור בו. מקור דבריו בלשון הרמב"ם פ"ג מעדות בשינוי מסויים וככלහלו. מעיקר הדין בדיוני ממונות צריך דרישות וחקירות כבדיני פשוטות (משנה סנהדרין ר"פ אחד דין ממונות). ובפשטות הדין הניל' ש'כיוון שהגید שוב אינו חוזר ומגיד' חל רק לאחר דרישות וחקירות.¹

¹ עי' תומימים ונתח"מ ר"ס כת שדנו בדברי Tosfot פשחים יא,ב ויב,א שםם משמע שיש דין כיון שהגיד מיד אחר ההגדה אף לפני דוח' ועי' או"ש עדות פ"ג ובדברי יחזקאל ס"י כז אות כו. ואcum"ל בשיטה זו.

ועי' תוספתא כתובות פ"ב וסנהדרין פ"ו:
לעולם העדים יכולים לחזור בהם עד שתחקיר עדותן בבית דין נחקירה
עדותן בבית דין אין יכולים לחזור בהן.²

נחלקו הראשונים בדיוני ממןנות לאחר שבטלו דוח'ח האם חזר ומגיד עד שייהיו
דוח'ח (או גמ'ד!) או מיד שישים עדותנו אינו חזר ומגיד. [הא דחזר ומגיד עד
סוף דוח'ח הרי זה מפני שעדותו טרם נתסיימה ולכן נראה לאורה הצד בן].

1. שווי'ת הר'ין סימן לד

בשווי'ת הר'ין ס"י לד, הובא בב"י ס"י כת כתוב שמיד לאחר ההגדה אינו חזר
ומגיד.

הר'ין נשאל כך:

עוד שאלת: שאעמידך על דעתך בדיון כיון שהגד שוב אינו חזר ומגיד בעדות
על פה שלא על כתוב יdon, על איזה צד נאמר בין לאיסור בין להיתר בין לחזוב
ובין לזכות, אם אחר שבאו לפ'יך וקבלו עדותן כראוי בעדות דלא בעי חקירה
מודינא או מתקנתא ולכך לא עשו חקירה, אם יכולים לחזר ולסתור עדותן כל
זמן שלא יצאו מב"ד, או אף' יצאו מב"ד כל זמן שלא נחקירה עדותן אע"ג
דלא בעין חקירה ואפ' לא מתכו אמתלא למה שהעידו בראשונה כמו שנראה
לאוורה... (מ) פרק האשא שנטארמלה (כתובות יח,ב) גבי אנוסין היינו דתלי³
טעמא דכיוון שהגד שוב אינו חזר ומגיד כההיא דריש לקיש עדים החתוםים
על השטר נעשה כמו שנחקירה עדותן בב"ד, אלמא חורת ההגדה בחקירה
תלייא מילתה וכו' והקשית על זה איך הוא שיכלון הון לסתור עדותן כל
זמן שלא נחקירה עדותן ולא אמתלא גם אחר שייצאו מב"ד אפילו בעדות דלא
בעי חקירה, איך אם נפסק הוין ונפרע מהוב ונاقل הדבר או נשאת האשא
ויהזו העדים ויאמרו מבזין אנו ההשכ ישיב הממון ותצא האשא מאישה,
זה מן התימה, אלו היו דבריך.

(והשכיב הר'ין:) דעתה עיקרי בזה הוא שמכיוון שהגד שוב אינו חזר ומגיד, וכל
שנוגמרת עדותנו קריו שהגד שבלא נוגמרת מפני שעדיין אנו נקרא שהגד
הרי הוא יכול להפוך עדותנו כמו שירצתה, וזה שאמרו בירושלמי שהעדים
שהעידו בין לטמא בין לטהור בין לרחק בין לקרב בין לאסור בין להתריר בין

² כך במהדורות צוקרמןDEL ובכ"יע וכן בכתובות.בנדפס: לעולם אין העדים יכולים לחזור
בחון עד שתחקיר עדותן. ובג' ר'יח בסוף פ' ז"ב: לעולם אין העדים יכולים לחזור בחון
משחקירה עדותן.

לזכות בין לחייב אם עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אלו הרי אלו נאמנים אם משנחקרה עדותן בב"ד אמרו מבדין אלו אין אלו נאמנים. ואל תחשוב שכשתפסו זה הלשון אם עד שלא נחקרה ומשנחקרה שבא בזדקוק גמור ותלמידו ממנו שאף בדיי מומנות דלא בעין חקירה ודרישה אחר שנטකלה עדותן יכולן לחזור בהן כיוון שלא נחקרה עדותן, שהז בודאי אינו SCIION שנגמרתה עדותנו ואין אנו צריכים עוד לדבריו הרי הגיד ושוב אינו חוזר ומגיד, אלא מפני של כל העדויות מן הדין צריכים דרישת וחקירה (סנהדרין לב,א) תפסו הלשון שהוא שווה בכלם וכו'.

הר"ן מקבל את הנחת השאלה שדבר תמורה הוא לאפשר חזרה עדים אף לאחר גמר דין הוайл ולא התקיימו (עפי' התקנה) דרישות וחקירות. לדעת הר"ן לאחר גמר העדות אין העדים יכולים לחזור ויש להגדיר זמן זה שבו יונגרת העדות. הר"ן סבור שההדר דרישות וחקירות שבו נחשב גמר העדות לפני זמן זה³. לשיטתו לשון התוספתא (והירושלמי) מתאימה לכל העדויות אך בפועל בדיי מומנות שבטלו חכמים דרישות וחקירות שבו אינו חוזר ומגיד מיד בגמר הגדה.

וע"ע ב"י סי' כת בשם מר讚ci (ר"י) ור"ן הניל. וכן נפסק בשו"ע ר"ס כת לניל.

2. שו"ת הרא"ס סימן כד

בשו"ת הרא"ס סי' כד מביא תשובה רשב"א שאינה לפניו אך בתוכן נראה כשות'ת הר"ן הניל. בטור דבריו מצין לדברי רבינו ישעה (הר"י"ד) כתובות י'ח' (שבaar מדו"ע וקדקה הגמ' לחייב את ר"ל, או מדו"ע זדקך ר"ל בלשון 'כמי שנחקרה עדותן בב"ד' ביחס לשטר ולא אמר 'כמי שהיעדו בב"ד') והגדיר הר"י"ד של כל עוד לא נחקרה העד חוזר ומגיד. ציין עוד לדברי הרמב"ס עדות גה וז"ל:

כל עד שנחקרה עדותו בבית דין בין בדיי מומנות בין בדיי נפשות אין יכול לחזור בו, כיצד אמר מوطעה היתני שוג היתני ונזכרתי שאין הזבר כן, לפחות עשיתי אין שומען לו אפילו נתן טעם לדבריו, וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי, כללו של דבר כל דברים שיאמר העד אחר שנחקרה עדותו שיבא מכללו ביטול העדות או הוספת תנאי בה אין שומען לו.

³ לסוברים שקיים מושג של גמר דין שהעדות התקבלה, מסתხבר שלפני שלב זה לא חל דין 'אינו חוזר ומגיד' עיי' רבינו יונה בעליותו ב"ב קשה, ב, ואכמ"ל.

מדוברי הרמב"ם משמע שעדי שלא נחקרה העדות יכול העד לחזור בו אף בדיני
 ממונות. ולדעת הרא"ם קיימת מחלוקת ראשונית בדיון זה.⁴

הסמ"ע ר"ס כת כת שמחבר שינה מלשונו הר"ם והטור (ונקט 'אחר השעה'
 ולא 'אחר שנחקרה') ושחט לא דיקו בדרכיהם (ולדעת הרא"ם, כאמור,
 דבריהם מדויקים ולפנינו מחלוקת ראשונית). וכן דעת הב"ח.

יש להעיר מודבי ר' מאיר אריך בשווית אמריו יושר סי ז בעדות גו"ק
 שמתלבט למעשה בעקבות מחלוקת זו. ומחייב לכח"פ בענייני קידושין וחושש
 אף לעדות השנייה⁵ (בנדון במקורה שלו). וייתכן ובממוןנות נשאר בספק ויש
 לדון מי המוציא (ותתכן נפ"מ אם כבר שמעו עדות שנייה או לא).⁶

נראה שלפנינו מחלוקת ראשונית – משפטלו דו"ח בד"מ האם דין אינו חזר
 ומגיד חל מיד בסיום ההגדה או שהוא נשאר תלוי בדו"ח (אם כי לדעת
 הסמ"ע אין מקום למחלוקת זו, הרי דברי הרי"ד מפורשים הם וממילא אין
 הכרח לדוחוק ברמב"ם ובטור).⁷

ב. ארבעה הסברים למחלוקת הראשונית

נראה להציג ארבע אפשרויות בהסביר המחלוקת הניל', כאשר חלקו תלויות
 זו בזו:

1. גדר תקנת חכמים שבטלו דרישות וחיקורות בדיני ממונות

מהו גדר תקנת חכמים שאין דרישות וחיקורות בדיני ממונות – האם העדות
 כמי שנחקרה (אע"פ שלא נחקרה) או שתקנו שדרישות וחיקורות אינם
 לעיכובא.

⁴ אף מדברי רבינו יוסף קרוא בשווית בית יוסף סי ד נראה שתלה שאלת זו במחלוקת
 רמב"ם (ומרՃכי) בנגד הר"ץ.

⁵ ראה בשווית הרא"ם: ...מ"מ באסור אשת איש בנדון דין אין להקל אלא שחייב
 לחממר בכל עז אפלו אם יהיה החולקים רבים... [כמוון, קולא וחומרה ישתנה כאן
 בהתאם לתוך העדות הראשונה].

⁶ יש להעיר שלדעת הש"ש (ש"ו פ"ז) דברי הר"ץ חניל משווית סי לד סותרים למש"כ
 בסי מז ע"ש. אמנם בהערות הגרשוי"א לש"ש דוחה דיוק הש"ש בר"ץ סי מז. ואכמ"ל.

⁷ עיי' משנת יעקב חוי"מ סי יא אות ה-ו בשיטת הרמ"א (אבה"ע מב,ד) ועי' שבאור הגרא
 ס"ק יח וכן בדברי הרמ"א חוי"מ טו,ג.

נראה שחלקם בכך החותמים (לט) ונתיבות המשפט (שם ז') לגבי חיוב שבועה דרי"ח קמייתא באופן שאין העדים מחייבים קנס. הט"ז סבור שאין חייב שבועה מודר"ח קמייתא בעדות מיוחדת כי העדאות עדים נלמדות מק"ו מפני שאין מחייב קנס עדים שחייבים קנס אנו דין שחייבוה שבועה. והרי אין בכוחם של עדים על ידי צירוף לחייב קנס וממילא לא חייבו יחייבו שבועה. החותם – לפ"ז אם העדים אינם יודעים בחקירות לא חייבו קנס וממילא הוא הדין לשבועה ר'יה קמייתא.

הנתיבות השיב כך:

מה שהקשה בתומם מעדים שאינם יודעים בחקירות לא קשה כלל זהא מדאוריתא גם בממון בעין חקירות וגוף הק"ו לחייב שבועה הוא מדאוריתא, ובודאי מדאוריתא עדים שאין יודעים בחקירות אינם מחייבים שבועה ולא ממון⁸ רק שחכמים הקילו אף זליפא חקירות הוי בנהקרו.

נראה שהחותמים נקט שחכמים הקלו ולא הצרכו דרישות וחקירות אך לא החשיבו שהעדות היא כדי שנחקירה ע"פ שלא נחקירה.

הסוברים שלאחר הגדרת עדות בדיי' ממונות אין העדים יכולים לחזור (אף שלא התקיימה דרישת וחקירה) יסבירו גנטה"מ שהעדות נחשבות לעדות שנחקירה, משא"כ לתומם שהתקינה הייתה שא"צ לדוש ולחקר או אף להחשיב העדות כדי שנחקירה.

2. הסבר שו"ת עטרת חכמים'

בשו"ת עטרת חכמים (לבעל ה'ברוך טעם' וה'אמרי ברוך') חותם סי' א דן בתשובה הר依"פ.

וכך כתוב הר依"פ בתשובה סי' רא:

אם הוציאו בפני ב"ד שטר במקבלי עדות והעדות אשר נתקבלה עדות מצוין אם צריך ב"ד להזמין שם כדי שיישמעו מהם העדות ע"פ או לא ואם באו לב"ד ויחליפו העדות המקובלות בפנייהם אם נקבל מהם ונניח אותם המקובלין שקבלו מהם או דין זהה דין העדים החותמים

⁸ דלא כנוריב שו"ת אבת"ע קמא עב בסטיירת ההיתר הראשון, סבור שאף מדאוריתא אמרת אני יודע אינה מעכבת בדיי' ממונות.

שנעשה בש"ע בבית דין ולא יתכן לחזור במה שקיבלו וכתבו על פיהם
מקבלי עדות ואי זה הפרש יש עדי קבלה לעדי קיומ השטר.

תשובה אם יהיה אותו מקבל עדות בקיאים בדоказ עדות וمبرינס
בחקירת עדים יפה סומcin עליהם ועל הכתב ואין חושין לעדים
ואם לאו אין סומcin עליהם ולא כתיבתן אלא סומcin על העדים.

והקשה בעט"ח הרוי"ף פסק בפי א"מ שבדין ממונות אין צורך דריש
וחקירה מפני נעלת דלת ונראה שהרי"ף ס"ל שאף שבטו זוויח אין חסרון
של חזר ומגיד עד שהיהו דרישות וחקירות. אמנם לפ"ז חזרות ונעהרת טענת
השואל בשווית הרוי"ף סי' לד. ולישב דבר זה הקדים העט"ח הערלה נוספת
دلמה לי דיינים היודעים לדרוש ולהזכיר הרוי בטלו זוויח?

מכח קושיות אלו חיש, שלרי"ף (ולרמב"ס) אף שבטלו זוויח הרוי הטעם הוא
משום נעלת דלת ולכן כל מה שלא גורם לנעלת דלת אין סיבה לבטל. ז'
חקירות עלולות לגורום לביטול העדות (מחוסר ידע או אי זיקוק) ובכך לגורם
 לנעלת דלת שאנשים יראים להלחות פן תבטל הגוזת העדים אך מ"מ
 שאלות על גוף המעשה לבירר האמת לאmittנו (ר"ל דרישות) אין סיבה לבטל,
 בפרט שכמו שתיקנו לטובת התובעים (זהינו למונע נעלת דלת) יש לחוש אף
 לתקנות הנتابעים. וזה אשר חידש הרוי"ף בתשובה הניל' ש צריך בימ"ז
 שבקאים בדרישות וחקירות.

מעתה י"ל שחלוקת הראשונים הניל' (סעיף א) תלואה בחלוקת הראשונים
(ריב"ש ור"ז) אלו זוויח צריך בדיון מרווחה. הריב"ש (שו"ת כסו) סבור שדי¹
בדוו"ח בחלק העדות הנראה כמרומה אך החולקים ס"ל שצריך זוויח כבדיני
נפשות. [עי' שיעור קודם שנראה שנחלקו בכך המחבר והרמי"א לעיל טו, ג'
 וראה קצוה"ח ר"ס ל' ואכמ"ל]. הטעורים שבדין מרומה ذי בדרוי"ח באופן
 חלק ע"כ יסביר שבד"מ, שבטלו בהם זוויח הרוי שהביטול הוא לגמרי
 משא"כ אם בדיון מרומה יש זוויח כבדיני נפשות, הרוי שיש מקום לומר
 שבד"מ גרידא יש לדרש ולהזכיר באופן חלק. ולפ"ז י"ל לשון הרמב"ס
 בדоказ נאמר (עדות גה) ואף עתה משפטלו זוויח בדיוני ממונות עדין צורך
 לקיים חלק מהחקירות. [ההארה האחורה נכתבה על ידו בידך פלפול
 כלשהו].

יש להעיר שלפ"ז קיימות טיריה בפסקין השו"ע בין מש"כ בס"י טו סעיף ג'
 שבדין מרומה צריך לדרש ולהזכיר כבדיני נפשות ולפ"ז י"ל שבדין ממונות
 גרידא צריך חלק מהחקירות וממילא דין חזר ומגיד הוא רק אחורי חקירות

אלו והרי המחבר בסטי' כת השמייט לשון הרמב"ם והטור וכותב שלאחר עדותם אינם חוזרים ומגידים וכסמ"ע הנ"ל שם סק"א.

3. שיטת בעל הדברי יחזקאל'

לדעת הדברי יחזקאל (כו,כח) הטור זדקך בלשונו. וטעמו דומה לניל של אלף שבטלו דו"ח הרי נימקו תקנות מסוימות נעילת דلت אך זה שיק בחשש טעות או ידיעה. אמן לעניין אפשרות שהעדים יחוירו בהם – אין לתקן תקנה מיוחדת כי המלה לא חשש לכך (הרוי זה לחושש שמא העדים יסרו להעיד או ישקרו במכוחו). ולכן דין כיוון שהגיד שקיים רק לאחר דו"ח נשרר כפי שהיא לפני ביטול ה蟲ך בדו"ח. ובלשונו: "דנחי דתיקנו רבנן דלא בעי דו"ח מטעם נעילת דلت מ"מ לא עקרו רבנן דין תורה למורי ואין לה תורה הגדה רק באופן שאפשר לבוא לידי נעילת דلت ללא התקנה אבל באופן דליך חשש אוקמא אדורייתא".

הדברי יחזקאל הוסיף מקום לאחר גמ"ד שוב אינם חוזרים ומגידים דאל"כ אין לדבר סוף. ועפ"ז באර הערת המגן אברהם על תוספתא שנזרין פ"יו, שלעיל הובא מהתוספתא שהעדים חוזרים עד שתחקיר עדותם ולעיל מינה איתיה שלעלום (איין) העדים חוזרים עד שיגמר הדין ולכאורה דברים סותרים ולניל א"ש כי בדיוני מומנות כשאין דו"ח חוזרים ומגידים עד גמר דין'.

כל הניל בשיטת הטור (הרמב"ם). ואלו בדעת הרין ייל סיל שבטלו למורי דו"ח וכל ההחשלכות מכן.

4. תוקף עדות בלי דרישות וחקירות – מדורייתא או מודרבנן ?

יש לחזור מהו תוקף העדות לאחר שבטלו דו"ח – דורייתא או מודרבנן ? נפקא מיניות אפשרויות – האם עד שמשקר עבר על לאו לא תענה, האם יש עונש של כאשר זם עם יוזמו, ולдин כיוון שהגיד.

יעוין בשווי'ת חמدة שלמה סי' אבה"ע סי' נב שהגאון מליסא (בעל נתה"מ) כתב לו שלעודות בלי דו"ח יש תוקף מודרבנן בלבד. והחמוד"ש נתה לומר שלאחר תק"ח: "...נראה פשוט אם העידו שקר עבר על לא תענה ונפסלו לעדות. ע"כ ייל דחוי עכשו אפילו עדות דוריתא ושוב איינו יכול להיות חוזר ומגיד".

מדוברו עליה שהבין שלדעת הנטיות אין דין של כיוון שהגיד הוαι ותוקף העדות מדרבנן. (ויתכן ואם ייעדו שקר לא עברו בלא תענה⁹).

ויש להעיר שכואורה כל דתකון רבנן בעין דאוריתא תקון ואף שבטלו דו"ח מודע יבטלו דין חזר ומניגד.

אמנם יש לבאר הענין על פי מש"כ בשוו"ת חת"ס ח' אבה"ע סי' עה שתמיה בעדות אשה מניין שיש דין שאינו חזר ומניגד (לאחר שחכמים הכספיו פסולים ובלי דו"ח וכן ופרט עפ"י דברי הרין (תמיית השואל) בסyi לד הניל. ונראה שכונת שאלתו הייתה שדין אינו חזר ומניגד (ודילוף מקרה) אינו אלא בעדות ותק"ח היא להתריר אשה מכח אמנה ולא מכח עדות. ויל' שהוויה לנדו"ד שבטלו דו"ח בד"מ יש לומר שאין זה עדות אלא שפוסקים הדין עפ"י דבריהם אך אין כאן גדרי עדות. ולכן אין דין שאינו חזר ומניגד.

ג. הרחבה - תוקף עדות בעלי דרישות וחקירות

עי' חז"א אבה"ע סי' יט אות ב שנותה לומר שהמעיד עדות שקר בד"מ, ללא דו"ח, אינו עובר על לאו דלא תענה. ומ"מ בלי כל חז' חקירות, אף אם הוזם, אינו ביכאשר זמס¹⁰.

וע"ע בדברי הנמו"י בר"פ אד"מ (יב) זהו לשונו:

...וועיג דמדאוריתא בעין כבדיini נפשות דכתיב משפט אחד יהיה לכט רבנן הוא דתקון תכי כדי שלא תונעל דلت בפניו לוין دائיה עבי דו"ח לא תמצא מי יולה וכן גט דמכשרין אפילו אין בו זמן מהאי תקנתא הוא ולא בעין דו"ח כיוון דשכיחי טובא כהוזאות והלואות ויש כת ביד חכמים לעשות משום דכל דמקdash עדתא דרבנן קא

⁹ ראה דברי יחזקאל הניל שהביא דברי הרמב"ם עדות ית,ב: חיוב העדים זוממים לשלם במקומות שייבין לשפט קנס הוא ולפיכך אין ממשמן על פ"ע עמן, כיצד הרי שהעדיו ונקרו עזותן בבית דין ולאחר כך אמרו שיהם עדות ממשמן והוא אצל זה כלם או שאמרנו העדינו על זה בכך וכך והזמנו אין ממשמן על פיהן וכו'. עליה מדובר שאללו סבר שעדים זוממים ממכונה ולא קנסא היו ממשמים עפ"י עמן. והנה פשות שבחומת אחרים אינם עושים ווממים עד שנגמר הדין הויה בהובע עפ"י הودאת פיו וא"כ ברור שמדובר כאן לאחר גמ"ד וא"כ מודיע הויסף הרמב"ם: "ויהרי שהעדי זוהקודה עדותנו וכו'" ונראה שכונתו לומר, שאף לאחר שתקנו שא"ץ דו"ח במנון מ"מ אין עליהם תורת הזמה כי אין זו הגדה מדאוריתא אלא מדרבנן ע"ש. ולדבריו החברים שלשי והרביעי שכטבנו בפניהם חד חס.

¹⁰ נראה, אמן, שפשות שבאופן זה העדות תתבטל.

מקדש ובהאי גט אפקעינחו רבנן לקדושי מיניה וכן למقدس בשטר לא בעין שייהי זמן כתוב בשטר מהאי טעמא.

נראה מדבריו שתוקף העדות בלי דוח הוא מדרבן¹¹ בלבד¹².

ו. העורות בשולי הדברים

(1) לשויית עורת חכמים הניל (ב.2) יש להשוות פסקי השווי¹³ כת,א ; ט,ג; וצ"ע.

(2) לסעיף ב.4 – מש"כ החמד"ש בשם הגאון מליסא שבעדות בד"מ בלי דוח העדות מדרבן ואין עובר ללא תענה צ"ע ממש"כ בספרו נתה"מ לעיל סי' א ס"ק ג שהקשה איך מחייבים עדים זוממיין בממוון מדינה דגמי הרי עברו על לא תענה וחיבור המלכות פוטר מתשלומיין ע"ש ולפי דבריו כאן בד"מ לא עוברים על לא תענה. ו王某 יש ליישב כך: הוואיל ומדובר שם בשווי¹⁴ (בסי' א) בהזמה, בהכרח שהיה חלק מהחקירות ואולי באופן שיש חלק מהחקירות, תוקף העדות יהיה מדאוריתא ועדין צ"ע.

(3) לסעיף ב.4 – תוקף עדות בדיני ממונות משבטלו דרישות וחקירות – יש להסתפק לסבירים שתוקף העדות מדרבן בלבד האם בכך עד אחד לחיב שבועה (בהתבה שלחיב שבועה צריך דרישת וחקירה) ועי' נתה"מ הניל שימושו מדבריו שמחייב שבועה.

¹¹ עוד מבואר בדבריו שמדאוריתא עדים בניטין וקידושין צריכים דוחה.

¹² ראה יד זו הל' אישות (ח"א) קמא-א וז"ל: "ווגם הרמב"ם מנה במנין המצוות של למצוות מיוחדת שמחוביין הבי"ד לדרש ולחקרו העדים עיון מי קעט אבל אין זה מגדר העדות שלא יהיו העדים נאמנים בלי דוח ורך הוא חובת בי"ד ואם הבב"ד עבר על המצויה ולא דרש העדים ופסקו הדין ע"י אמרותם אף שהסרו המוצה עכ"ז דין דין ובדייעבד יכולם לסמוך על עדות האלו חוץ מדיני נשאות וכו'". משמעו שאף מדאוריתא-טרם ביטול דוח – העדות היא עדות גמורה. אמנם נראה שבמבחןך דבריו מסתפק בכך, ראה שם קמג-ג: "וכן בדייעבד אם לא דרש אותן כלל ג"כ מסתפק אני אם עדותנו ב玷ח כיון שהוא ביחס הגדת עדים לפני ב"ד לעיקר העדות או לא והדבר צריך אצל תלמוד".